

NASIONALE SENIOR CERTIFIKAAT-EKSAMEN
NOVEMBER 2023

REKENINGKUNDE: VRAESTEL I

Tyd: 2 uur

200 punte

INLIGTINGSBOEKIE

VRAAG 1 BATEBESTUUR EN BTW**(52 punte, 31 minute)****Inligting aangaande Patel Power.**

Krishna Patel besit Patel Power. Dit is 'n gevestigde Suid-Afrikaanse onderneming wat alternatiewe energiekomponente van 'n internasionale vervaardiger, Zhang Zapa, invoer. Die geskeduleerde 2022/23-beurtkrag het die vraag na hul WiFi OKT- (onderbrekinglose kragtoevoer-) eenhede dramaties verhoog.

- Hulle gebruik die **periodieke** voorraadstelsel vir alle voorraad.
- Hulle het 'n vloot van ses afleweringvoertuie.
- Hulle is vir BTW geregistreer op die faktuurbasis.

VRAAG 1A VOORRAADSTELSELS**(26 punte, 16 minute)**

Patel Power waardeer sy voorraad deur die **geweege gemiddelde**-metode te gebruik.

'n OKT-eenheid bestaan uit een komponent en word as 'n enkele eenheid gekoop en verkoop.

Die voorraadrekords vir die finansiële jaar eindigende 28 Februarie 2023 was soos volg:

	Getal eenhede	Koste	
		Per eenheid	Totaal
Beginvoorraad (1 Maart 2022)	3 000	325	975 000
Aankope gedurende die jaar	48 000		15 600 000
Junie 2022	6 000	375	2 250 000
September 2022	12 000	425	5 100 000
Desember 2022	30 000	275	8 250 000
Eenhede in Januarie 2023 geskenk	1 500	0	0
Eindvoorraad (28 Februarie 2023)	8 200		

- Die volgende inligting is uit die voorraadrekords onttrek:
 - Hulle het 42 150 eenhede gedurende die jaar verkoop teen R595 elk.
 - 2 000 eenhede is in Oktober teruggestuur aangesien hulle die Europese kragprop gehad het. Zhang Zapa het die terugsending aanvaar.
 - In Januarie het Zhang Zapa 1 500 eenhede geskenk, aangesien Patel Power 'n voorkeurklant geword het op grond van sy koopgeskiedenis. Hulle het hierdie eenhede gratis aan Patel Power gelever.
 - 'n Totaal van R81 500 is gedurende die jaar aan vraggeld op aankope betaal.
 - Op 30 Desember het Krishna ontdek dat 'n werknemer, Mad Mak, OKT-eenhede deur die jaar gesteel het. Sy het daarna die werknemer ontslaan. Die waarde van die verlies (bereken volgens die geweege gemiddelde-metode) is beskou as van 'n wesenlike aard. 'n Eis vir die verlies is by die versekeringsmaatskappy ingedien.

VRAAG 1B VASTE BATES**(18 punte, 10 minute)**

1. Saldo's onttrek:

	28 Februarie 2023	1 Maart 2022
Voertuie	?	R1 800 000
Opgehoopte waardevermindering op voertuie	R1 063 500	?

2. Die volgende transaksies hou met die voertuie verband vir die jaar geëindig 28 Februarie 2023:

- (a) 'n Nuwe voertuig is gedurende die jaar gekoop vir R360 000.
- (b) 'n Ou voertuig wat R250 000 gekos het, is gedurende die jaar verkoop vir R120 000 kontant. Die onderneming het 'n wins van R38 750 op hierdie verkoopstransaksie gemaak.
- (c) Voertuie word gedepresieer teen 15% p.j. deur die kosprysmetode te gebruik. Waardevermindering op alle voertuie (verkoop, oorblywend en nuut) is korrek bereken as R287 250.

VRAAG 1C BTW**(8 punte, 5 minute)****BTW word teen 15% bereken**

Die volgende transaksies is uit die rekeningkundige rekords van Patel Power geneem vir die jaar geëindig 28 Februarie 2023:

Op 1 Februarie 2023 het die SAID (BTW)-rekening 'n **kredietsaldo** van R34 500 gehad.

- Koop goedere gemerk teen R8 800, BTW uitgesluit, voordat 'n handelskorting van 7½% toegestaan is.
- 'n Debiteur betaal R54 625 nadat 'n 5%-vereffeningskorting toegestaan is.
- 'n Debiteur wie se rekening van R6 095 as oninbare skuld afgeskryf is, het teruggekeer en die volle bedrag betaal.

VRAAG 2 MAATSKAPPY FINANSIËLE STATE (62 punte, 37 minute)**Inligting aangaande Mazibuko Oplossings Bpk.**

Mazibuko Oplossings Bpk is 'n Suid-Afrikaanse genoteerde maatskappy met gemagtigde aandeelkapitaal van 4 000 000 gewone aandele. Hulle koop en verkoop alternatiewe energiekomponente aan die publiek.

Hulle voeg 'n standaardwingsgrens van 150% by op die kosprys van alle goedere. Hul jongste finansiële jaareinde is 28 Februarie 2023.

1. Saldo's onttrek uit die finansiële state op 28 Februarie 2022

Balansstaatafdeling	
Gewone aandeelkapitaal (2 750 000 gewone aandele)	R17 875 000
Behoue inkomste	R9 125 000
Bedryfsbates (waaronder onder andere die volgende)	R83 950 000
Handelsvoorraad	?
Voorsiening vir oninbare skuld	R617 750
Bedryfslaste (waaronder onder andere die volgende)	R36 500 000
Krediteurekontrole	R32 450 000
Vooruitontvange inkomste (fooi-inkomste)	R4 000

2. Saldo's/totale onttrek uit die vooraansuiweringsproefbalans vir die jaar geëindig 28 Februarie 2023

Balansstaatafdeling	
Handelsvoorraad	?
Debiteurekontrole	R17 648 000
Bank	R30 890 000
SAID: Inkomstebelasting	R2 300 000 (dr)
Lening: Zizi Bank (9% p.j.)	R10 500 000
Krediteurekontrole	R48 420 000
Nominale rekeninge-afdeling	
Verkope	R78 650 000
Koste van verkope	R31 460 000
Debiteure-afslag	R393 250
Foos-inkomste	R1 140 000
Verbruiksgoedere	R299 000
Dividende op gewone aandele (27½ sent)	R756 250

Bykomende inligting aangaande aandele vir die jaar geëindig 28 Februarie 2023:

- 31 Julie 2022: Die maatskappy het 'n bykomende 750 000 gewone aandele teen R10 elk uitgereik.
- 2 Januarie 2023: Die maatskappy het 150 000 gewone aandele teruggekoop en die boedel van 'n afgestorwe aandeelhouer R1 710 000 betaal.

Bykomende inligting en aansuiwerings wat nog in ag geneem moet word:

1. Die telefoonrekening vir Februarie 2023 beloop R12 500 en is ontvang maar nog nie betaal nie.
2. Die versekerings**uitgawe** vir die finansiële jaar het R88 200 beloop.
3. Die boekhouer het vergeet om die vooruitontvange inkomste aan die begin van die jaar vir fooi-inkomste om te swaai.
4. 'n Diens is in Februarie 2023 aan 'n kontantkliënt gelewer. Die kliënt het 'n bewys van betaling-staat aan die tegnisi getoon, maar geen inskrywing is in die boeke van die onderneming gemaak nie. 'n Ondersoek het aan die lig gebring dat die betaling nooit deurgedaan het nie en die fooi van R6 000 is steeds aan Mazibuko Oplossings Bpk verskuldig.
5. Die huurder het die jaarlikse verhoging verkeerd bereken en het R2 500 te veel vir die Februarie-huur betaal. Hy het gevra dat dit met sy huur vir Maart 2023 verreken moet word.
6. Die bankstaat is op 28 Februarie afgelaai en die volgende moet nog deur die maatskappy opgeteken word:
 - 6.1 Bankkoste R2 500 en rente op lopende rekening R12 600.
 - 6.2 'n EFO-betaling van R85 000 vir 'n reklamekontrak van vier maande wat op 1 Februarie 2023 begin het.
7. Die lening word in agt gelyke jaarlikse paaieimente terugbetaal. Op 1 September 2022 het die maatskappy die eerste leningspaaieiment betaal. Die lening-terugbetaling en rente op die lening is korrek opgeteken. Rente word nie gekapitaliseer nie.
8. 'n Debiteur beweer dat 'n 5kVA-model geïnstalleer is en dat hy vir 'n 8kVA betaal het. Daar is ooreengekom om 'n korting van R9 500 aan hom toe te staan.
9. Thato Transistors (wat beide 'n klant en 'n verskaffer is) is oorbetal. Hulle het versoek dat die debietsaldo van R2 000 in hul krediteuregrootboekrekening na hul debiteuregrootboekrekening oorgeplaas word.
10. Voorsiening vir oninbare skuld moet tot R529 215 aangesuiwer word.

11. Voorraad:

11.1 Die volgende finansiële aanwysers is op **28 Februarie 2022** bereken:

- Bedryfsverhouding 2,3:1
- Vuurproefverhouding 1,2:1

11.2 Die netto beweging van voorraad (met inagneming van alle aankope, verkope en terugsendings) het daartoe gelei dat die beginsaldo met R4 500 000 toegeneem het voor die jaareinde-voorraadopname.

11.3 Die handelsvoorraadtekort vir die jaar was R2 125 000.

11.4 Daar is ontdek dat 'n werknemer in Februarie dieselbrandstof (verbruiksitem) ter waarde van R15 000 gesteel het. Dit was nie verseker nie en is nog nie opgeteken nie.

11.5 Die fisiese voorraadtelling op 28 Februarie 2023 het aan die lig gebring dat verbruiksgoedere ter waarde van R23 000 voorhande is.

12. Inkomstebelasting word bereken teen 30% van winste.

13. Op 28 Februarie 2023 het die maatskappy 'n finale dividend van 30 sent op alle uitgereikte aandele verklaar.

HIERDIE BLADSY IS DOELBEWUS OOPGELAAT

VRAAG 3 KONTANTVLOEISTATE**(48 punte, 29 minute)****Inligting aangaande Fullerton Fresh Bpk.**

Fullerton Fresh Bpk is 'n Suid-Afrikaanse genoteerde maatskappy met gemagtigde aandeelkapitaal van 10 000 000 aandele. Hulle produseer, verpak en voorsien groot kleinhandelsafsetpunte van vars produkte.

1. Uittreksel uit die staat van omvattende inkomste (inkomstestaat) vir die jaar geëindig 28 Februarie 2023:

Verkope	R285 246 000
Koste van verkope	R124 020 000
Waardevermindering	?
Rente op lening	?
Inkomstebelasting (30% van wins)	R2 946 000

2. Uittreksel uit die staat van finansiële posisie (balansstaat) soos op:

	28 Februarie 2023	28 Februarie 2022
Gewone aandeelkapitaal	R46 500 000	?
Behoue inkomste	?	?
Vaste bates (teen drawaarde)	R7 216 000	R6 950 000
Lening: Moyo Bank (12% p.j.)	R29 700 000	R20 100 000
Kontant en kontantekwivalente	?	R1 370 000
Debiteurekontrole	R43 800 000	R31 200 000
Opgelope inkomste (diverse inkomste)	R60 000	R85 000
Opgelope uitgawes (diverse uitgawes)	R115 000	R90 000
SAID (Inkomstebelasting)	R32 000 (kt)	R38 000 (kt)
Aandeelhouers vir dividende	R577 500	R487 500

3. Bykomende inligting:

3.1 Vaste bates

- Gedurende die jaar het die maatskappy nuwe toerusting vir R1 500 000 minus 10% handelskorting gekoop.
- Die maatskappy het ou toerusting teen die boekwaarde van R99 000 verkoop.

3.2 Lening en rente

- Die lening van Moyo Bank is die enigste niebedryfslas wat die maatskappy het.
- Rente op die lening word gekapitaliseer. 'n Nuwe lening vir R13 000 000 is gedurende die jaar verkry. 'n Bedrag van R5 800 000 is aan Moyo Bank betaal as die terugbetaling sowel as die rente op die lening.

3.3 Toedeling van wins

- 'n Bedrag van R5 602 500 is behou na belasting en dividende vir die jaar.

3.4 Bedryfskapitaal

- Voorraad het gedurende die jaar met R78 000 afgeneem.
- Die beweging van die handels- en ander betaalbare bedrae het tot 'n invloei van kontant van R9 580 000 gelei.

3.5 Aandeelhoudersbelang

- Die maatskappy het deur die jaar aandele verkoop en teruggekoop.
- Die skuld-ekwiteit-verhouding was 0,48:1 soos op **28 Februarie 2023**.

3.6 Kontantbeweging

- Kontant deur finansieringsaktiwiteite **gegenereer** R36 471 000
- Kontant vir beleggingsaktiwiteite **benut** R1 401 000

VRAAG 4 VERVAARDIGING**(38 punte, 23 minute)****Inligting aangaande Watson Watches.**

Watson Watches is 'n Suid-Afrikaanse vervaardigingsmaatskappy wat 'n gespesialiseerde ekstremesport-horlosie vervaardig.

Die fabriek beslaan 400m², die administrasiekantore 200m² en verkoopskantoor 300m².

Hul finansiële jaar eindig op 28 Februarie.

1. Direkte en indirekte materiaal

- (a) Die volgende saldo's is uit hul finansiële rekords onttrek:

	2023	2022
Direkte materiaal (grondstowwe)	2 190 000	1 350 000
Indirekte materiaal	250 000	160 000

- (b) Grondstowwe ter waarde van R4 455 000 is op krediet gekoop.
- (c) Grondstowwe ter waarde van R200 000 was nie van die verlangde standaard nie en is aan die verskaffers teruggestuur.
- (d) Die volgende syfers hou met die vraggeld op goedere verband:
- (i) Invoerbelasting op grondstowwe, R80 250.
 - (ii) Aflewering van grondstowwe by die fabriek, R145 000.
 - (iii) 'n Terugbetaling vir die nie-aflewering van grondstowwe is ontvang, R1 750.
- (e) Indirekte materiaal van R930 000 is gedurende die jaar gekoop. 15% van alle indirekte materiaal word in die administrasie- en verkoopsdepartement gebruik; die res word in die fabriek gebruik.

2. Arbeid

- (a) Die fabriekstoesighouer het 'n netto jaarlikse salaris van R173 760 ontvang na aftrekkings van 34% vir WVF, LBS en pensioen. Hy het ook 'n **jaarlikse aftrekking** van R48 000 vir 'n mediese hulpfonds.
- (b) Die onderneming dra 'n totaal van 9% van die bruto verdienste van alle werknemers tot hul pensioen en WVF by.

3. Algemene uitgawes

- (a) Die volgende totale is uit die vooraansuiweringsproefbalans op 28 Februarie 2023 onttrek:

Huuruitgawe	R636 480
Versekering	R70 200
Sekuriteitskoste	R104 500

- (b) Huur word een maand vooruit betaal. Dit word toegedeel volgens die vloerspasie wat deur elke departement opgeneem word. Huur is op 1 Oktober 2022 met R4 680 verhoog.
- (c) Die water en elektrisiteit wat verbruik word, kos R6 000 per maand. Die administratiewe kantore verbruik 14%, die verkoopsdepartement 6% en die fabriek die res.
- (d) Die versekeringspremies het onveranderd gebly vir die jaar. Die helfte van die versekering word aan die fabriek toegedeel.
- (e) Die sekuriteitskoste het onveranderd gebly deur die jaar. Die faktuur vir Februarie 2023 is nie betaal nie. Alle koste word aan die beveiliging van die fabriek toegedeel.

4. Produksiekoste

- (a) Die volgende saldo's is uit hul finansiële rekords onttrek:

	2023	2022
Goedere-in-bewerking	1 275 660	1 042 000
Klaarprodukte	7 280 000	6 320 000

- (b) Verkope het R16 375 000 beloop (die winsgrens op kosprys was 150%).